

İSSİZLİK

Veli GÜVEN, Yasemin BAŞER, Utku GÜMÜŞ, Gökçe ÖZTÜRK, Özlem KAYA
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ JEOPENÇ, GÜMÜŞHANE

I. GİRİŞ

Karadeniz Teknik Üniversitesi Gümüşhane Mühendislik Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü olarak, Türkiye'nin en temel sorunlarından işsizlik ve istihdam konusunu, geniş bir çerçevede 5 kişinin oluşturduğu bir grup çalışması gerçekleştirilmiştir.

Çalışmaya, işsizlik ve istihdam konusunda bugüne kadar hazırlanan rapor, uygulama, değerlendirme ve görüşlerin taranması ile başlanmıştır. Daha önce işsizlik konusu üzerinde çalışma yapmış olan sendikalar, sivil toplum kuruluşları, sanayi odaları ve işverenlerin görüşleri ile ülkemizin acı gerçeği olan işsizlik konusu araştırılmıştır. Toplanan bilgi ve dokümanlar, konuyla ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından hazırlanan rapor, veri ve belgeler okunarak içlerinden gerekli önermeler alınmıştır. Bu önermeler değerlendirilerek daha sonra rapor haline getirilmiştir.

İşsizlik, Türkiye'nin en büyük sorunudur, işsizlik, fakirliğin motorudur. Ekonomide, üretimin artması, verimliliğin artmasının yanı sıra, istihdam üzerindeki olumlu etkisinin sağlanması ve işgücü piyasasına da olumlu katkılar yapması gerekmektedir. Rekor düzeylere tırmanan işsizlik, yaygınlaşan yoksulluk, toplumsal bunalıma dönüşmüştür. Ekonomideki büyüme halka yansımamakta, yoksullaşma ve eşitsizlikler artmakta, gelir dağılımı uçurumu daha da derinleşmektedir. Çağımızdaki ekonomik rekabetin, uygulanan sistemlerin, süregelen acımasız mücadelelerin, dayanışmaların veya çatışmaların temelinde zenginlik-fakirlik mücadelesi yatmaktadır. Bu çatışmaların sonucu insanların çalışıp çalışmamasına, üretip üretmemelerine, iş sahibi veya işsiz olmalarına bağlıdır.

Ülkelerin sahip oldukları işgücünün durumu ve niteliği o ilkenin ekonomik gelişmelerinin temel göstergelerinden biridir. Ülkeler sahip oldukları insan kaynaklarını en etkin şekilde üretime sokabilmelidir. Aksi takdirde önemli derecede sosyal ve ekonomik maliyet yüklemek zorunda kalırlar. Bu açıdan bakıldığında işsizlik problemi, sadece gelişmekte olan ülkelerin değil, gelişmiş ülkelerin de üstesinden gelmek zorunda olduğu bir sorundur.

Avrupa'da işsizlik sorunu her geçen büyümektedir. ABD'de de durum çok farklı değildir. Gelişen teknoloji ve küreselleşme ülkelerde işsizliği arttırmaktadır, Afrika, Asya, Latin Amerika ülkelerinde işsizlik sorunu yoksullukla birlikte toplumsal sefaletle dönüşmektedir. İstihdam yaratmak amacıyla bu ülkelerde farklı politikalar geliştirilmekte ve uygulanmaya çalışılmaktadır.

Türkiye'de de işsizlik tüm dünyada olduğu temel sorunlardan biridir. İşsizliğin azaltılmasıyla ilgili olarak çeşitli kararlar alınmış ve politikalar uygulanmaya çalışılmıştır, ancak bunların yeterince başarılı olduğunu söylemek zordur. Özellikle son yaşanan ekonomik krizle birlikte işsizlik ve buna bağlı olarak yoksulluk artmıştır.

Bu çalışmada, öncelikle işsizlikle ilgili temel kavramlar açıklanacak ve Türkiye'de işsizliğin nedenleri araştırılacaktır. Daha sonra günümüze kadar Türkiye'de uygulanmış istihdam politikaları ve AB ülkelerinin istihdam konusunda ki çalışmaları ince-

lenecektir. Son olarak işsizliğin azaltılması ile ilgili ortaya konan düşüncelere yer verilecektir.

II. İŞSİZLİK VE İSTİHDAM İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

İşsizlik, çalışma yaşları arasında olan, çalışmaya engel bir özürü bulunmayan ve çalışma arzusuna sahip kişilerin iş bulamaması durumudur. Ortaya çıkış şekillerine göre, çeşitli işsizlik çeşitlerinden söz edilebilir (Seyidoğlu, 1999):

İŞ GÜCÜ YÖNÜNDEN İŞSİZLİK:

Bir insan niçin işsiz kalır? Çalışma gücüne sahip olduğu halde insanların bazıları neden çalışmaz? Bu soruları cevaplamak için öncelikle bu işsizliğin isteyerek mi yoksa istemeyerek mi oluştuğuna bakmak gerekir. Bir toplumda öyle kişiler bulunabilir ki bu insanların boş gezmeleri kendi isteklerine bağlı olmadan meydana gelir. Halbuki bazı kişiler de ekonomik ve sosyal bazı nedenlerden dolayı işsiz kalırlar. Bu sebeple işsizlerin bir kısmını iradi işsiz, bir kısmını da gayri iradi işsiz olarak iki gruba ayırabiliriz. Genel olarak yedi gruba ayırabiliriz.

1-) İRADİ İŞSİZLİK:

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi ancak kendi istediği şekilde bir iş olursa çalışacaklarını söyleyen kişilerin oluşturdukları işsizliktir. Bu işsizliğin sebepleri:

- Genellikle tembel oldukları için işi beğenmezler.
- İş şartlarındaki küçük bir değişikliğe razı olamazlar.
- İstismar edileceklerini düşünerek komplekse kapılırlar. Bu gibi küçük sebeplerden dolayı hemen işi bırakırlar veya istekleri olmadığı sürece işe başlamazlar.
- Aile fertlerinden çalışabilecek düzeyde olup da yalnızca bir kişi çalışıyorsa bu ailede bu gelire razı oluyorsa diğer fertler çalışmak istemezler. Babanın çalıştığı bir durumda eşi ve yetişkin çocuklar çalışmıyorsa eş ve çocukların durumu iradi işsizliğe girer.
- Bazı kişiler (nadir olarak rastlansa bile) istirahat etmeyi maddi refaha tercih ederler ve çalışmak istemezler.

Sonuç olarak iradi işsizlik: piyasada geçerli olan ücreti kabul ettiği takdirde, çalışabilecek iş olduğu halde çalışmayan kişilerin meydana getirdiği işsizliktir.

2-) GAYRİ İRADİ İŞSİZLİK:

İş bölümü, uzmanlaşma ve otomasyonun önemli olduğu ülkelerde sık sık ortaya çıkan ve iktisadi bakımdan asıl önemli olan işsizlik türüdür. Bu işsizlik diğer işsizlik türünün tam tersi olarak, şartlar ne olursa olsun çalışmak isteyen insanların kendi iradesi dışında iş bulamamalarıdır. Bunun en önemli sebebi iş gücüne olan talebin yetersizliğidir. Bazı ürünlerin satışları düşük seviyede olabilir veya o mal üretilirken otomasyon şartları geçerli olabilir. Bunun sonucu olarak üretici iş gücü talebini azaltır. Bu ise bazı kişilerin işsiz kalmalarına sebep olur.

3-) MEVSİMLİK İŞSİZLİK:

Bazı ekonomik faaliyetlerin belirli mevsimlerde yapılabilmesi sebebiyle ortaya çıkan işsizliktir. Tarım alanında işler mevsimlere dağılmıştır. Hasat sonrası birçok kişi tarla işleri bittiği için işsiz kalırlar. Aynı şekilde turizm işletmelerinde çalışan kişiler de mevsim bitince işsiz kalırlar. Yazlık tesislerde çalışanlar kışın, kış sporları yapılan yerlerde çalışan kişiler de yazın işsiz kalırlar.

Bunun yanında toplumun örf ve adetlerine göre bazı günlerde, milli ve dini bayramlarda da işsizlik meydana gelebilir. Tarım sektöründe elde edilen endüstriyel ürünlerin işlenmesi dönemlerinde büyük iş gücü hareketi bu alanlara kayar. (tütünün işlenmesi, pancarın işlenmesi gibi). Bu alanlarda üretim faaliyeti bitince yeniden işsizlik dönemi başlar.

Bu tür dalgalanmalar insan iradesi dışında meydana geldiği ve sık sık tekrarlandığı için mevsimlik işsizlik büyük bir sorun teşkil eder.

4-) DEVREVİ İŞSİZLİK:

Konjonktürel işsizlik adı da verilen bu gayri iradi işsizlik türü ekonomik hayatın hep aynı faaliyet seviyesini devam ettiremeyip dönüp gelen dalgalanmalar oluşturulmasından dolayı ortaya çıkmaktadır.

Konjonktür dalgalanmalarının düştüğü safhalarda, yani iktisadi faaliyetlerin azaldığı devrelerde insanların büyük bölümü işsiz kalabilir. Dalgalanmaların yükseldiği devrelerde ise işsizlik azalır tamamen ortadan kalkar. İşte az çok belli aralıklarla ortaya çıkan ve devri bir nitelik taşıyan işsizliklerin sebepleri üzerindeki teorik araştırmalara "konjonktür teorileri" denir.

Bu işsizliğin sebebi efektif talep olup talep yetersizliğinin ortaya çıktığı devrelerde işsizlik artmakta, toplam talep seviyesinin yükseldiği dönemlerde ise işsizlik azalmaktadır. (1974 petrol krizi gibi)

5-) YAPISAL İŞSİZLİK:

Bir ülkenin ekonomik yapısında meydana gelen değişmelerin sebep olduğu işsizliklere yapısal "strukturel işsizlik" denir. İlkel metotlarla tarım yapılan bir yerde fabrikasyona veya makineleşmeye geçildiğinde insan gücüne olan ihtiyaç azalır. Bu sebeple işsizlik doğar. Bunun yanında sanayi üretimin çeşitli kollarında da bu işsizlik görülür. Fabrikasyona gidilmesinden doğan işsizlik gayri iradi işsizlik grubuna girer.

6-) GİZLİ İŞSİZLİK:

Bazı insanlar çalışıyor gibi görünürler fakat faaliyetlere olumlu bir katkısı olmaz. Genellikle iktisaden geri kalmış veya az gelişmiş ülkelerde çok rastlanan gizli işsizliği marjinal verimliliği sıfır ya da sıfırın altında olan işçilerin durumu olarak tanımlayabiliriz. Bu kişiler fiilen çalışıyor görünmelerine hatta faydalı şeylerin üretimine katkıları olmasına rağmen bu kişiler iş alanından çekildiklerinde üretimde hiçbir azalma olmaz. Bu tür işsizliğin tespit edilmesi açısından sağlıklı istatistik yapılması genellikle zordur. Çünkü işçiler fiilen çalışıyor görünmektedirler.

Bu tür işsizliğin sebebi üretim araçlarının yani sermayenin ve organizasyonun yetersizliğidir. Kasabaya veya şehre gidip iyi ücretle iş bulabilecek bir insanın ailesine veya köyüne bağlılığından dolayı, kendisine ihtiyaç olmadığı halde köyünde çalışması gizli işsizliktir. Ülkemizde tarımda çalışanların çoğu gizli işsizlik durumundadır.

7-) GEÇİCİ İŞSİZLİK:

İktisadi açıdan gelişmiş veya gelişmemiş bütün ülkelerde emek piyasasının iyi işlememesinden dolayı doğan "arzi işsizliktir. Bazı işçiler boş gezerken bazı yerlerin işçi araması gibi durumlar olabilir. Her iki tarafın da piyasa şartları hakkında tam bilgiye sahip olmamaları "emek piyasası"nın işleyişindeki sürtünmelerin oluşundan meydana geldiği için bu işsizliğe friksiyonel işsizlik de denir.

İş ve işçi bulma kurumları piyasayı iyi organize edebilirse bu konu kolay çözümlenir. Fakat işsizliği sıfırlamak genellikle mümkün değildir. İşsiz sayısı çalışabilecek kişilerin %2'sine düştüğü seviyeye ulaşılmış olur zaman o ülkede tam istihdamdan bahsedilebilir. "Tam istihdam" üretim faktörlerinin en verimli olarak kullanılması demektir. Ülkelerde sahip olunan kaynak ve

sermayenin eksik kullanılması potansiyel üretim gücünün kaybedilmesi demektir. Bunun en önemli sebebi şüphesiz talep yetersizliğidir. Hem üretim faktörlerinin ve kaynaklarının tam kullanılması hem de iş gücünün yeterli kullanılması gerçekleşirse o zaman tam çalışmaya yakın bir seviyeye ulaşılmış olur.

İstihdam ise bir ülkede belli bir dönemde çalıştırılan toplam işgücü miktarını ifade eder. İstihdam; iktisatçılar tarafından (en geniş anlamı ile), üretim faktörlerinin tam kullanımı olarak tanımlanır. Dar anlamı ile ise; herhangi bir işte yevmiyeli, ücretli, maaşlı, kendi hesabına çalışan, işveren ya da ücretsiz aile işçisi olarak referans dönemi içinde en az bir saat bir iktisadi faaliyette bulunan kişilerdir.

Tam istihdam, bir ekonomide çalışma istek ve yeterliğinde olup da geçerli ücret düzeyinden çalışmayı kabul eden herkesin iş bulabildiği durumdur. Eğer bir ekonomide üretim faktörlerinin tümü çalışıyor ve üretime katılıyorsa biz bu ekonominin tam istidam durumunda olduğunu ya da tam istihdama ulaştığını söyleriz. Tam istihdamın gerçekleşmiş olduğu bir ekonomide mevcut çalışma koşullarında ve cari ücret düzeyinde çalışmak isteyen tüm emek sahipleri iş bulabildiği gibi ülkenin mevcut sermaye malları stoku ve tabiat faktörü de tamamen üretime katılmış durumdadır.

Eksik istihdamda ise üretim faktörlerinin bir kısmı üretime katılmamaktadır. Bunun nedeni talep yetersizliğidir. Malların bir kısmı satılmıyor stoklar artıyorsa ekonomide talep azlığından söz edilir. Bu durumda müteşebbisler talep edildiği kadar mal üretecek , üretim hacmini daraltacaklardır. Mal üretiminin azalması bir kısım işgücünün işsiz kalması demektir. Aslında insanların ihtiyaçları sonsuz olduğu için atıl(çalışmayan) faktörlerin de üretecekleri mal ve hizmetlere istek vardır. Fakat her istek talep değildir. İsteklerin talep haline alabilmesi için satın alma gücü ile desteklenmesi gerekir. Toplumda fertlerin gelirleri artınca istekler satın alma gücü ile desteklendiğinden talep artacaktır. Bu da daha çok mal ve hizmet satılmasına stokların erimesine imkan verecektir. Stokların azaldığını gören müteşebbisler üretim hacmini genişletecekler ve bunun için işsiz ve boşta kalan faktörleri istihdam edeceklerdir. Bu da ekonomiyi tam istihdama doğru geçirmiş olacaktır.

III. TÜRKİYE'DE İŞSİZLİK VE İSTİHDAMIN YAPISI

Türkiye'de işsizliğin çeşitli türlerinin bir arada olması, bazı işsizlik türlerinin ölçülmesinde karşılaşılan zorluklar ve verilerin yetersiz olması işsizliğin gerçek boyutlarının saptanmasını zorlaştırmaktadır. Ülkemizde işsizlikle ilgili verileri DİE, DPT ve Türkiye İş Kurumu toplamaktadır. Ancak bu kurumların ortaya koyduğu işsiz sayıları birbirinden farklıdır. Bu farklılığın temel nedeni, kurumların yapmış oldukları işsizlik tanımlarının farklı olmasıdır (Gündoğan, 2001,109).

DİE'ne göre, "Referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kar karşılığı, ücretli ya da ücretsiz bir iş ile ilişkisi de olmayan) kişilerden iş aramak için son altı ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 15 gün içinde işbaşı yapabilecek durumda olan 12 ve daha yukarı yaştaki tüm kişiler işsiz nüfusa dahildirler. Ayrıca; iş bulmuş ya da kendi işini kurmuş ancak işe başlamak ya da işbaşı yapmak için çeşitli eksikliklerini tamamlamak amacıyla bekleyenlerden 15 gün içinde işbaşı yapabilecek kişiler de işsiz nüfus kapsamına dahildirler".

Türkiye İş Kurumu'na göre ise, kayıtlı işsiz, "Çalışma çağında ve gücünde olan, çalışmak isteyen, Kuruma başvurduğunda asgari ücret düzeyinde gelir getirici bir işi olmayan, Kurum tarafından henüz kendisine iş bulunamayan aktif kayıtlardaki kişilerdir. Kayıtlı işgücünden, daha iyi şartlarda iş arayanlar ve belli bir işyerinde çalışmak isteyenler çıkarıldığında geri kalanlar kayıtlı işsiz sayılmaktadır".

DİE'nin yaptığı anketler daha kapsamlı olmakla beraber gerçek durumu pek yansıtmamaktadır. Anketin yapıldığı dönemde bir işte bir saat bile çalışmış olanlar işsiz sayılmamaktadır. Bu kriter, istihdamın süreklilik arz ettiği, ücretsiz çalışmanın yaygın olmadığı sanayi toplumlarında gerçekçi verilere ulaşmanın bir yolu olabilir. Ancak, Türkiye gibi aile işletmelerinin yaygın olduğu ülkelerde gerçekçi işsizlik verilerine ulaşmakta yetersiz kalır (Gündoğan, 2001,111).

istihdamı olumsuz etkileyen etmenlerin başında nüfus artış hızının yüksekliği gelir. Türkiye'de nüfus hızla artmaktadır, bu artış kişi başına geliri ve tasarrufları düşürmektedir. Tasarruf azalışı yatırım ve büyüme hızını azaltmakta, buda istihdam artışını azaltmaktadır. Ayrıca, hızlı nüfus artışı ve şehirleşme, sosyal güvenlik harcamalarını arttırarak devlet bütçesinin kabarmasına, yatırımlara akabilecek kaynakların cari harcamalara kaymasını, enflasyona ve istikrarsızlara neden olarak istihdamı olumsuz etkilemektedir (Kılıçbay, 1992, 269).

2000 yılı nüfus değerlerine göre Türkiye'nin toplam nüfusu ve nüfus artış hızları ile büyük şehirlerin payları şöyledir;

Tablo 1:2000 Yılı Nüfus Değerleri

İLLER	Toplam	2000		Yıllık Nüfus Artış Hızı %o		
		Şehir	Köy	(1990-2000)		
				Toplam	Şehir	Köy
TÜRKİYE	67.844.903	44.109.336	23.735.567	18,34	27,04	3,95
İSTANBUL	10.033.478	9.119.315	914.163	33,23	29,64	78,67
ANKARA	4.007.860	3.540.522	467.338	21,37	22,15	15,66
İZMİR	3.387.908	2.750.273	637.635	22,88	25,19	13,51

Kaynak: DİE, www.die.gov.tr

Türkiye'de işsizliği doğuran bir diğer neden, tarım sektörünün GSMH içindeki payının düşmesine rağmen, bu sektörün istihdamdaki payının hala büyük olmasıdır. Tarımın ekonomideki önemi azalırken, nüfusun önemli bir kısmı geçimini tarımla sağlamaya devam etmektedir. Bu sektör, aile işletmelerine dayalı üretim yapan, kadın istihdam eden ve ücretsiz aile işçisi çalıştıran bir istihdam yapısına sahiptir ve büyük ölçüde mevsimlik dalgalanmalardan etkilenir. Son yıllarda tarım sektöründeki bu yoğunluğun hızlı kentleşmeyle birlikte şehirlere, burada da kayıt dışı istihdama yöneldiği görülmektedir. Kayıt dışı istihdamda özellikle kadın ve çocuk işçileri büyük yer tutmaktadır. 10-14 yaş arası çocukların çalışma oranı günümüzde %24 e ulaşmıştır. Birçok ülkede bu oran azalırken ve çocuk işçiler ortadan kalkarken, Türkiye'de artmaktadır. Kentlerde, yoksullukla doğru orantılı olarak kayıt dışı istihdam artmaktadır. Hatta bir işte çalışanların ek gelir elde edebilmek için bu işten geri kalan zamanlarında kayıt dışı çalıştıkları bilinmektedir (Ekin, 2000, 244-246).

Kayıt dışı istihdamın artmasında, firmaların üzerindeki vergi ve fon yüklerinin ağır olmasının neden olduğu düşünülmektedir. Vergi sisteminin yeterince adil olmaması, enflasyonun yüksekliğiyle birleşince firmaları maliyetlerini azaltmak için kaçak işçi çalıştırmaya itmektir.

DİE verileri incelendiğinde, DİE'nin OECD tanımlarını esas alarak "işsiz" kabul etmediği çeşitli grupların aslında ülkemiz koşullarında fiilen işsiz oldukları ve sayılarının 2001 yılında 2 Milyon 832 Bin kişiye vardığı görülmektedir. Buna, 4 milyon 200 bin kişiye ulaşan kayıtdışı istihdam ilave edilirse, ülkemizde düzenli bir gelir ve düzgün iş sahibi olmayan işgücü sayısının 9 milyona vardığı anlaşılmaktadır (WWW doküman: <http://www.tisk.org.tr/duyuru/duyuru68.htm>).

TİSK'in yaptığı araştırmaya göre açık-gizli işsizler ile kayıtdışı çalışanların sayıları tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Açık-Gizli İşsizler ve Kayıtdışı Çalışanlar (Birliği)

	2000	2001
1. AÇIK İŞSİZLER	1,452	1902
2. DİE'NİN "İŞSİZ" SAYMADIĞI GRUPLAR:		
a) Eksik İstihdam (Haftada 40 saatten az çalışanlarla başka iş ya da ikinci iş arayanlar)	1,520	1338
b) İş arayıp, son üç ayda iş arama kanalı kullanmayanlar	649	672
c) İş bulma umudunu kaybetmiş olanlar	129	103
d) Mevsimlik çalışanlar	554	719
Toplam	2852	2832
1 + 2 TOPLAM	4304	4734
3. KAYITDIŞI İSTİHDAM	3700	4200
1 + 2 + 3 TOPLAM	8004	8934

Kaynak: TİSK

Türkiye'de işsizlikle ilgili dikkat çeken bir diğer nokta, eğitilmiş gençlerin iş bulamamasıdır. Ayrıca eğitilmiş gençlerin iş bulamamasının yanısıra öne çıkan diğer bir konu da eksik istihdamdır. Gençlere, okullarda yeteneklerine uygun eğitimin verilememesi ve çalışma hayatına sağlıklı geçişin yapılamaması nedeniyle, çoğu genç eğitimleri ve istekleriyle alakasız işlerde çalışmaktadır (Gündoğan, 2001, 116).

Eğitim sisteminin sektörlerin ihtiyaç duyduğu niteliklere sahip işgücü yaratamaması da işsizliğin artmasına neden olmaktadır. Yeni teknolojilerin yoğun olarak kullanıldığı bazı sektörlerde eleman ihtiyacı olmasına rağmen, bu ihtiyacı sağlayabilecek teknik bilgi ve beceriye sahip kişilerin yetiştirilememiş olması her iki taraf için de sorun yaratmaktadır.

Aşağıdaki tabloda istihdamın genel durumu verilmiştir.

Tablo 3: istihdamdaki Gelişmeler

(15+Yaş, Bin Kişi)

	2000	2001	2002 1. Dönem	2002 2. Dönem
Sivil işgücü	22.031	22.269	20.929	23.086
Sivil istihdam	20.579	20.367	18.467	20.869
İşsiz	1.452	1.902	2.462	2.217
İşsizlik Oranı (%)	6,6	8,5	11,8	9,6
Kent	8,8	11,5	14,7	13,5
Kır	4,0	4,8	7,5	4,5
Eksik istihdam	1.520	1.338	1.238	1.331
Eksik istihdam Oranı (%)	6,9	6,0	5,9	6,0
Sivil istihdamın Sektörel Dağılımı				
Tarım	7.103	7.217	5.624	7.219
Sanayi	3.738	3.734	3.658	3.907
Hizmetler	9.738	9.416	9.185	9.698
İnşaat	1.313	1.073	771	982

Kaynak: DİE, Hanehalkı İşgücü Anketi Sonuçları

2001 yılında yaşanan krizle ekonomik aktivitenin gerilemesi işgücü piyasasını olumsuz etkilemiştir. Haziran 2002 itibarıyla işsizlik oranı, %8,5'dan %9,6'ya çıkmıştır. Kentli işsiz sayısındaki artış daha belirginidir. Kentlerde bu oran %11,5'den %13,5'e çıkmıştır. Tüm sektörlerde 2002 yılının ilk üç ayında istihdam edilenlerin sayısında azalma meydana gelmiştir. Ancak ikinci üç ayda istihdam eski seviyesine yükselmiştir.

Açık işsizlerin yaş gruplarına ait veriler incelendiğinde; kayıtlı açık işsizlerin yaklaşık 2/3'ü 20-29 yaş grubundadır. Bu grubu, %12,5 ile 15-19 yaş grubu izlemektedir, iş arayanların eğitim düzeylerine göre dağılımında ilkökul mezunları, işsiz grubun yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Bu grubu %16,8 ile lise ve dengi okul mezunları izlemektedir. Yüksek öğrenim görmüş açık işsizlerin toplam içindeki payı %3'tür. İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun verileri toplu olarak incelendiğinde, iş arayanların %90'ının vasıfsız işgücü olduğu ve genç işsizlerin (15-29) işsiz grubun çoğunluğunu oluşturduğu söylenebilir (Başol, 2001, 31).

Özet olarak Türkiye'de işsizliğin nedenleri temel olarak şu başlıklar altında toplanabilir (Başol, 2001, 32):

- Her yıl artan nüfus ve işgücü arzı,
- Enflasyon nedeniyle birçok kuruluşun kapanması veya çalışanlarını işten çıkarması,
- Köyden kente göçler,
- Tarımın makineleşmesi sonucu her yıl ortaya çıkan gizli işsizlik,
- Tarımdaki sürekli işsizlik,
- Açık işlerin yeni kuşakların iş beklentisine uymaması,
- Büyüme hızının ve yatırımların azalması,
- Dış ülkelere gönderilen işçi sayısındaki büyük azalma,
- Yurda kesin dönüş yaparak giren işçi sayısındaki artış,
- Sanayide makine-yoğun tekniklerin kullanılması,
- Eğitim sistemi.

*42 sayfalık metnin ilk 9 sayfası basılmıştır. Metnin tamamına www.jmo.org.tr/jeogenc sayfasından ulaşabilirsiniz.